

ESTADA DE MEMBRES DE LA REIALESA A LA MALLORCA MEDIEVAL

Maria Barceló Crespi

Universitat de les Illes Balears

Resum: Mallorca no va ser sovintejada per la vinguda dels monarques. Adesiara hi passava algun membre de la família reial en el seu anar i venir per les aigües de la Mediterrània, sobretot, fent-hi escala en el decurs de viatges entre les terres ibèriques i les italianes. Les estades que més ressò tingueren són la del rei Joan I i la seva cort defugint d'una epidèmia que assolava Catalunya (1395), la del rei Martí el Jove de Sicília (1405) i la del príncep de Viana (1459). Aquestes visites ocasionaven cerimònies i festes però també despeses no sempre fàcils d'assumir.

Paraules clau: Mallorca medieval, família reial, cerimònies, festes.

Abstract: Mallorca was not often visited by monarchs. Some members of the royal family used to pass through during their travels around the Mediterranean, especially stopping there on the journey between the Iberian and Italian lands. The most resonant stays were that of King John I and his court fleeing from an epidemic that ravaged Catalonia (1395), that of King Martin the Younger of Sicily (1405) and that of the Prince of Viana (1459). These visits caused ceremonies and parties but also expenses not always easy to bear.

Keywords: medieval Mallorca, royal family, ceremonies, festivities.

Rebut l'1 de juny. Acceptat el 2 de setembre de 2020.

Abreviatures: ACM = Arxiu Capitular de Mallorca, AH = Arxiu Històric, AGC = Actes del General Consell, ARM = Arxiu del Regne de Mallorca, BSAL = *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, EU = Extraordinari d'Universitat, RP = Reial Patrimoni.

Mallorca no va ser sovintejada per la vinguda dels monarques. Adesiara hi passava algun membre de la família reial en el seu anar i venir per les aigües de la Mediterrània, sobretot, fent-hi escala en el decurs de viatges entre les terres ibèriques i les italianes.

Tot i ser més aviat minses les dades documentals envers aquest tema així mateix tenim constància de diverses vingudes de membres de la reialesa tant del Casal de Barcelona com de la dinastia Trastámara i alguns altres. A propòsit, deixam de banda els reis i infants de la dinastia privativa així com Pere el Cerimoniós.

Les estades que més ressò tingueren, a deduir de les dades conservades, són la del rei Joan I i la seva cort defugint d'una epidèmia que assolava Catalunya, la del rei Martí el Jove de Sicília i la del príncep de Viana. Així mateix, aprofitant Mallorca com a lloc de parada, s'han de mencionar la d'Alfons el Magnànim i la del seu germà Joan el Sense Fe de les quals n'ha quedat més poca constància. I altres, les referències de les quals són certament escasses.

Joan I, el Caçador (1350-1396)

Tant a la Corona d'Aragó com a la Corona de Castella i a altres regnes europeus han estat estudiades les entrades reials, és a dir, les recepcions ciutadanes ofertes als monarques quan visitaven per primera vegada una ciutat. Era quelcom ben propi de les corts itinerants medievals i, en especial, després de la coronació del rei quan s'aprofitava l'avinentesa per tal de jurar franqueses, furs, costums o privilegis locals per obtenir d'aquesta manera la lleialtat dels súbdits.¹ La vinguda a Mallorca de Joan I, en cap cas, pot ser concebuda com una veritable entrada reial atès que aquesta estada del rei va ser casual, fugint d'una epidèmia que afectava la ciutat de Barcelona. Així i tot, entrà a la ciutat.

El diumenge 18 de juliol de 1395 arribà a Sóller la família reial amb quatre galeres armades.² Sembla que el rei, amb tres naus desembarcà al port de Sóller per després passar a Valldemossa i continuà cap a Ciutat mentre que la reina amb la galera restant s'hauria dirigit directament cap a la capital. Es reuniren al castell de Bellver on *quedaron los reyes allí algunos días, por la amenidad, comodidad y templadísimo cielo de que goza aquel Castillo, y despues entraron en la Ciudad, haciendo los mallorquines muchas fiestas y particulares demostraciones de alegría en el recibimiento.*³

¹ Per a la redacció d'aquest article no s'ha pogut comptar amb algunes dades provinents de documents i llibres conservats a l'Arxiu del Regne de Mallorca i a la Biblioteca Bartomeu March per les restriccions imposades davant la situació sanitària ocasionada per l'epidèmia del Covid-19. LADERO QUESADA, M.À.: *Las fiestas en la cultura medieval*, Barcelona, 2004, p. 79-89. Aquest autor aporta bastant bibliografia sobre el tema de les entrades reials, sobretot, pel que fa a la Corona de Castella i a la Corona d'Aragó. CARRASCO MANCHADO, A.I.: "La ceremonia de entrada real: ¿un modelo castellano?", *La Península Ibérica entre el Mediterráneo y el Atlántico, siglos XIII-XV*, Sevilla, 2006, p. 651-656. NARBONA VIZCAÍNO, R.: *Memorias de la Ciudad. Ceremonias, creencias y costumbres en la historia de Valencia*, Valencia, 2003, p. 85-100. NARBONA VIZCAÍNO, R.: *La ciudad y la fiesta: cultura de la representación en la sociedad medieval (Siglos XIII-XV)*, Valencia, 2017, p. 97. A tall d'exemples, per a la Corona d'Aragó, vegeu per a Barcelona, treballs de Miguel Raufast Chico, per a València de Rafael Narbona Vizcaíno i per a Saragossa d'Isabel Falcón Pérez. Entre altres.

² El notari Mateu Salzet, contemporani dels fets, va escriure en un dels seus protocols conservat a l'Arxiu Diocesà de Mallorca, la seva visió a manera de noticiari. Aquest text seria aprofitat i reproduït per altres autors posteriors singularment per Jaime de Villanueva i Álvaro Campaner. BINIMELIS, J.: *Nueva historia de la isla de Mallorca y de otras islas a ella adyacentes*, Palma, 1927, II, p. 210-211. VILLANUEVA, J. DE: *Viage literario por las iglesias de España*, XXI, Madrid, 1851, p. 227-228. BOVER, J.M.: *Noticias histórico-topográficas de la isla de Mallorca*, Palma, 1864, p. 371. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón Mayoricense*, Palma, 2007, p. 80.

³ DAMETO, J.; MUT, V.; ALEMANY, J.: *Historia General del Reino de Mallorca*, III, Palma, 1841, p. 322.

Acompanyaven al rei la seva muller Violant de Bar (neboda de Carles V de França), la germanastra Isabel (filla de Pere el Cerimoniós i de la seva quarta esposa Sibil·la de Fortià), la filla petita Violant, dames, cavallers i altres membres de la cort.

Eren les autoritats locals les encarregades d'organitzar el protocol cerimonial carregat de simbolisme. Davant la vinguda del rei les autoritats volgueren retre-li homenatge i que l'ambient festiu de la presència règia fos assumit per tota la societat. El 16 de juliol Berenguer de Montagut, donzell i lloctinent de Ramon d'Avellà, cavaller i governador del regne de Mallorca, comunicava als batles de la part forana que elegissin una representació d'homes dels seus respectius pobles, amb les seves cavalcadures ben equipades, per acudir a Ciutat i participar en els actes festius amb motiu de la vinguda reial. Així mateix, el manament es feia extensiu a tots els joglars *de qualsevol struments que atrobarets cascú en vostra paròquia* comunicant-los que no es comprometessin amb ningú el dia que fossin requerits per anar a la ciutat i en cas de no complir serien penats en cent dies de presó.⁴ Felanitx envià vint homes o Pollença trenta.

Per al cas pollencí, els joglars avisats per acudir a Ciutat foren: Joan Desde i Bartomeu Oliver, joglars de trompa; Bartomeu Batle, joglar de flauta; Martí Perdigay, joglar de trompa i Pere Cànoves, joglar de flauta i caramella.⁵

El 21 de juliol, dimecres, el governador i els jurats feien saber a tothom que per l'entrada del rei *la qual la nit present fa en lo Castell de Belveer, hagen deliberat que al vespre se fassen alimares de fochs e falles enceses per terrats e per los cluquers e per les fustes ab sons de bacins e de massoles e que los senys e esquelles sonen per totes les esgléyes com la Seu comansarà.*⁶

L'endemà, dijous, Berenguer Moragues, saig, de manament del lloctinent Berenguer de Montagut, anunciava la següent notícia: *com lo senyor rey e la senyora reyna hagen deliberat de entrar en la ciutat dimecres que comptarem XXVIII del present mes de juliol en lo qual jorn és stat determenat per los honrats jurats que li sia feta festa sollempne axí con de bons e naturals vessals se pertany. Per això es manava a tots aquells que havien estat encarregats d'encortinar que degen aparperylar tots los trasts qui-ls són stats dats per encortinar e a tots los caps dels officis que degen apaperylar e arresar lurs trasts los quals los són stats dats axí de rey aplicadores.*⁷

Així, pel que fa a calendari, s'aprecia que tardaren uns dies a entrar dins la ciutat romanent mentrestant al castell de Bellver.

4 ARM, AGC 1, f. 79r. Document citat a: LLOMPART, G.: "Cortejos luctuosos y patrióticos en la Mallorca medieval", *BSAL*, XXXIII, 1974, p. 319-321 i 328-331. ROSSELLÓ I VAQUER, R.; PARETS I SERRA, J.: *Notes per a la Historia de la Música a Mallorca*, I, Palma, 2003, p. 11. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Felanitx, 1228-1599*, Felanitx, 1997, p. 89. Ramon Rosselló Vaquer publicà que el 18 d'agost de 1393 havien d'acudir a Ciutat cert nombre d'homes de la part forana amb bones cavalcadures per solemnitzar la vinguda de Joan I. Hi ha un error en la data perquè el rei vingué el 1395, cosa que després rectificà. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari...*, p. 88.

5 MAYOL I LLOMPART, A.: *La festa a l'època medieval (1350-1450)*, Pollença, 2008, p. 220 i 325. En un error, potser involuntari, aquest autor escriu que el 23 d'agost de 1393 de Pollença s'enviaren cent moltons per proveir la ciutat de queviures davant la imminent vinguda del rei Joan I. Convé recordar que el monarca arribà a mitjan juliol de 1395.

6 ARM, AH 420, f. 47v. PASCUAL, E.: "Pregons curiosos", *BSAL*, V, 1893, p. 278. ROSSELLÓ I VAQUER, R.; PARETS I SERRA, J.: *Notes per a la historia de la música a Mallorca*, IV, Palma, 2004, p. 17.

7 ARM, AH 420, f. 48r. PASCUAL, E.: "Pregons.....", p. 278.

Tot un ritual que implicava la societat urbana en unes cerimònies que tenien manifestacions diverses.

L'opinió tant dels contemporanis com d'erudits i cronistes de temps posteriors no són del tot coincidents ni en les dates ni amb el quefer del rei i la seva família en terres mallorquines.

El notari Salzet, va deixar escrit:⁸

Lo die dessusdit après dinar lo dit senyor Rey se partí de Sóller e vench-se'n a Bunyola, e de aquí partí e vech-se'n a Valldemussa ahon stech fins al dimecres.

E dimecres a XXI de Juliol lo dit Senyor Rey vench-se'n al castell de Bellver, a hon ha stat fins a dimecres següent.

Dimecres a XXVIII de Juliol lo dit Senyor Rey ab la Senyora Regina e ab les Senyores Infantes, e donzelles, e persones moltes notables entraren en la ciutat pessada hora de vespres: per la qual cosa fo feta gran festa e fort solemne, e dura per quatre jorns conínuus, dins los quals foren fets balls per tots los officis de la terra, e al sincèe jorn juntes per los jurats de la ciutat. E foren vestides per la dita sol-lempnitat XXX persones en nombre dels béns de la universitat, so es de drap d'or e de vellut ab drap blau de Florentí faent meytats dels draps d'or e de vellut, ab lo dit drap Florentí.

Aprés que-l dit Senyor Rey ab la dita Senyora Reina ab les persones dessusdites hagueren stat per alguns dies en la ciutat de Mallorques foren fetes moltes e diverses novitats en la dita ciutat, e presions e forçes a les jens, axí per raó de posades que donaven a nobles, cavallers, ciutadans e altres gens, com per rahó de infinides coses que los oficials del dit Senyor demenaven contra hòmens de paratge, ciutedans, mercaders, notaris e manastrals, en tant que per ocasió de les dites coses que lo regiment de la terra romangués en mans de aquells qui-l tenien, donaren los dits regidors al dit Senyor, segons que-s dehia, cent milia florins d'or.

Per ocasió de las ditas oppressions foren mesos en presó los sobreposats del officis e los barbers e speciayres e als cuns dels notaris per so cor havien posat en las cartes que havian rebudes aquella...

Dimecres a XXVII de Octubre foren restituïts los llibres als dits notaris, e assò per tal cor la terra havia finat tot ab lo do dessusdit.

Dijous a XVIII del mes de Novembre, any dessusdit, lo dit Senyor Rey ab la Senyora Reina, e les Infantes e altres, partiren de Mall., e reculliren-se en la galea reyal a Portopí, sens que no pres comiat de la ciutat, ne entrà en aquella, ans stech de aquella absent per lonch temps stant en lo castell de Bellver, e partissech ab V galees.

Dimecres a II del mes de Novembre fo cridada la general remissió la qual lo dit Senyor Rey féu a tots generalment de qualsevols crims que haguesen comès: e asò per cent e quatre milia florins que li foren promesos per la terra.

La audiència del dit Senyor romàs en la ciutat e aquí stech continuadament per dos mesos e més avant, après que-l dit Senyor Rey fo partit de Mallorques.

El dia 18 d'octubre el lloctinent Berenguer de Montagut es dirigia als batles de Calvià i d'Andratx tot indicant que s'havien de reconèixer els camins per on passaria la reina per tal de comprovar si eren aptes. En cas que necessitessin adobar no s'havien de torbar *per tal forma que la dita senyora sens perill alcun puxa per aquells passar*.⁹ Cap la possibilitat que només es tractàs d'una excursió de la reina per les terres del Pariatge.

⁸ VILLANUEVA, J. DE: *Viage literario...*, p. 227-228. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 80, 81, 127 i 128.

⁹ BONET, M.: "Preparativos de viaje ó de excursión de la reina de Mallorca (1395)", *BSAL*, VIII, 1899, p. 94.

Tres dies després el rei, a punt de tornar-se'n a Barcelona, va escriure al batle de Felanitx per tal que li trametés cinc homes per remar la galera reial als quals es donaria paga completa d'un mes.¹⁰

Durant els dies que passà a Mallorca el monarca despatxà assumptes diversos. Així, el 6 de novembre comunicava al batle de Porreres que fes manament a Ponç de Vic i al seu fill, també de nom Ponç, que pagassin 75 sous i 8 diners als escuders dels algutzirs, quantitat deguda per carcellatge.¹¹

L'estada de Joan I i la seva cort a Mallorca durà més o menys quatre mesos doncs el 18 de novembre se'n tornaren. La família reial i la cort des de Bellver es dirigiren a Portopí on embarcaren sense entrar a la ciutat ni acomiadar-se de ningú. A Portopí estant, el monarca signà alguns acords amb el clergat de Mallorca, sobretot, en relació amb béns temporals.¹²

Villanueva comenta la partida d'aquesta manera, sempre a partir del text de Salzet: *Digous á XVIII del mes de noembre, any dessusdit, lo dit Senyor Rey ab la Senyora Reyna, é les Infantes é altres, partiren de Mallorca, é recullirens en la galea real á Portopí sens que no pres comiat de la ciutat, ne entra en aquella, ans stech de aquella absent per lonch temps stant en lo castell de Bellver. E partissech ab cinch galees.*¹³

És acceptat que aquest rei era persona instruïda i interessada per les qüestions culturals, qualificat pels romàntics com "aymador de la gentilesa". Alguns dels funcionaris de la cort eren i són figures importants de la literatura catalana. Entre elles, Bernat Metge (administrador de les rendes reials de Mallorca, entre altres càrrecs) i Ramon de Perellós. Bernat Metge va seguir la cort en el trasllat de Barcelona a Mallorca i en fa una menció en *Lo somni*. En aquesta obra comenta com a l'illa el rei i ell disposaren de temps per debatre sobre llibres.¹⁴

La presència reial, d'entrada, fou molt ben rebuda però aviat resultà molesta i insuportable als mallorquins per la càrrega econòmica que generà.¹⁵

Piferrer i Quadrado resumiren l'estada de Joan I a Mallorca amb aquestes paraules:¹⁶

Huyendo de la peste que cundía por la península, apostó á Sóller Juan I con su esposa y su hija y su hermana, y con multitud de barones y damas y caballeros que llenaban cuatro galeras, en la mañana del 18 de Julio de 1395; y el mismo día fueron á Buñola y al otro á Valldemosa, desde cuyo palacio, aún no trocado en Cartuja, trasladáronse al castillo de

10 ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Felanitx 1228-1559*, Felanitx, 1997, p. 90.

11 ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Porreres (segles XIII-XVI)*, Porreres, 2001, p. 30.

12 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 81.

13 VILLANUEVA, J. DE: *Viage literario...*, p. 228.

14 ENSENYAT PUJOL, G.: *Història de la literatura catalana a Mallorca a l'edat mitjana*, Palma, 2001, p. 97-98.

15 Com exemple vegeu: VICIANO, P.: "El impacto económico de las visitas reales en las finanzas del municipio: Las villas de Castellón y Vila-real en los siglos XIV-XV", *Acoger, abastecer y financiar la corte. Las relaciones entre las cortes ibéricas y las sociedades urbanas a finales de la Edad Media*, Valencia, 2019, p. 361-375. FURIÓ, A.: "El rey en la ciudad. Las repercusiones económicas de la presencia del monarca y del séquito real en Valencia", *Acoger, abastecer y financiar la corte. Las relaciones entre las cortes ibéricas y las sociedades urbanas a finales de la Edad Media*, Valencia, 2019, p. 255-301.

16 PIFERRER, P.; QUADRADO, J.M.: *España, sus monumentos y artes, su naturaleza e historia. Islas Baleares*, Barcelona, 1988, p. 233-234.

Bellver, dando una semana á la Ciudad para prepararle la solemne entrada. Verificóse ésta el 28 por la tarde, seguida de cuatro días de lucidas fiestas en que ostentaron sus danzas todos los oficios y clases, y de uno de espléndidas justas que ofrecieron los jurados, vistiendo á treinta personas de tela de oro y terciopelo partido con paño azul de Florencia. El gravamen de los aposentamientos, las extorsiones de los cortesanos, la venalidad de los oficiales, acrecentaron los vejámenes é injusticias que habían venido á reparar; fueron presos á causa de su protesta los jefes de varios gremios y los notarios que la extendieron; y por no oír tales querellas el indolente rey, volvióse á Bellver, sitio más favorable para sus cacerías y para los saraos de la reina, cuya desmedida afición á los placeres era aún menos funesta que su inmixción perturbadora en el gobierno. Vendíanse los arbitramientos, las amnistías, las cédulas frecuentes sobre todo al final de la temporada, si es que el bando dominante con un donativo de cien florines no compró, más que estos públicos beneficios, su continuación en el poder: quien más, quien menos, era en aquella corte, en eso de hacer oro, alquimista más acreditado que el Jaime Lustrach, que por cuenta del monarca y luego de su sucesor trabajó años enteros en la obra mayor, es decir, en el descubrimiento de la piedra filosofal. Sin entrar ya en la ciudad, con visos más de fuga que de cortés despedida, bajó del castillo el 18 de Noviembre á embarcarse en Portopí el poco amado amador de gentileza, dejándose por un par de meses su cancillería en el esquilmo país.

Martí I de Sicília (1376-1409)

Conegut com a Martí el Jove, era fill del rei d'Aragó Martí I'Humà i de la seva primera esposa María de Luna. Per part de pare, doncs, era nét del rei Pere el Cerimoniós i nebot del rei Joan I el Caçador. El 1392 maridà amb la reina Maria de Sicília i el 1402, ja vidu, es casà amb qui seria la futura reina de Navarra Blanca I de la dinastia Evreux. Amb cadascuna d'elles tingué un fill que moriren prematurament. A més, fou pare de Frederic i de Violant, il·legítims. El rei Martí I'Humà intentà legitimar Frederic com a successor de la Corona d'Aragó però no hi arribà a temps la qual cosa provocà la complicada situació de continuïtat dinàstica que culminaria amb el Compromís de Casp i l'entronització de la dinastia de Trastámara. Martí el Jove morí de malaltia el 1409 a la ciutat sarda de Càller (està enterrat a la catedral) just després d'haver vençut el rebel exèrcit sard del jutjat d'Arborea a la batalla de Sanluri.

És obvi que l'illa de Mallorca ve de pas en les rutes marítimes entre la península Ibèrica i les grans illes tirrèniques.

Martí ja passà per Mallorca el febrer de 1392 amb el seu pare i la seva esposa Maria de Sicília, com es veurà més endavant, emperò va ser la vinguda de 1405 la que en deixà més empremta.

El 8 d'agost de 1405, vararen al moll de la ciutat de Mallorca set galeres que venien de Barcelona en una de les quals anava Martí, hereu de la Corona d'Aragó i alhora rei de Sicília. Se'n tornà el diumenge dia 16 a les tres de la matinada i posà rumb a terres sicilianes.

Jaime de Villanueva es féu ressò del relat de Salzet i el reproduí en el tom corresponent a Mallorca de la seva obra sobre les esglésies d'Espanya.¹⁷

Dissapte á VIII de Agost any MCCCCV lo molt alt Senyor en Martí per la gracia de Deu Rey de Cicília é primogenit del Senyor Rey, Rey d'Aragó arribá en Mall. Ab set galeas vinent de Barsalona; emperò no entrá en la ciutat, be que entrá en lo castell per la part de la porta de la mar. E aquí's diná é dormí e lo sendema stech tot lo jorn dins en lo dit castell.

¹⁷ VILLANUEVA, J. DE: *Viage literari...*, p. 245. La mateixa descripció, resumida, es troba recollida a DAMETO, J.; MUT V.; ALEMANY, J.: *Historia General...*, p. 342-344. També l'estada del rei Martí és citada a BINIMELIS, J.: *Nueva historia de la isla de Mallorca...*, p. 225-226 i a BOVER, J.M.: *Noticias histórico-topográficas...*, p. 371.

Lo diluns següent a X de agost lo dit Senyor Rey isque del dit Castell per la dita porta, e messe en la seva galera, e vechsen devant la capella de Sancta Caterina, e isque de la dita galea e entrasen en la dita capella a hon feu se oracio; e despuys munta en hun cavall, e acompanyat dels jurats e dels nobles e altres gens moltes venchsen en lort appellat den Vanniguanxo. Estant en lo dit ort, lo dit Senyor jura les franqueses del regne de Mallorques.

E en après tots los officis de la ciutat ab lurs penons, pessaven decant (sic) aquell. E asso fet ell cavalcha; e denant aquell en Johan Çafior, qui era jurat aquell any per los ciutedans, anave cavalcant, aportant lo standart del Senyor Rey, e ab ell anaven cavalcant dos cavallers e dos ciutedans, E axi cavalcant lo Senyor Rey ab son pavello que li habian fet de drap dor e de seda, lo qual aportaven XII entre cavallers e ciutedans, ell sen vench al Castell reyal.

Lo dit Senyor feu gracia aquel jorn als presoners que isguessen de preso: e axi fo fet; pero los qui eran per deutes, foren transportats ans de aquell jorn e altre loch. En la dita gracia no fo entes Mossen Gaspert de Sent Johan, delat de trenxhament de sagrament et de homenatge.

Aquell jorn foren fetes juntes denant lo dit Castell reyal, per part de la Universitat, ab scut rado, e lo sendema ab scut lonch, e laltre iorn següent ab scut rado.

Ab lo dit Senyor Rey vench lo Comte Anthoni, e lo Comte de Vintemilla, e Don Jayme de Prades, e lo Governador de Saragossa pare de Sanxo Rois, e Naspert den Cardona, e Misser Gabriel Cardona, e en Johan Desvall, e molts altres honrats homens, axi de Arago e de Catalunya, com de la ila de Cicilia.

Lo dit Senyor divenres a XIII dagost sospes Mossen Roger de Moncada de la governacio per sos demerits. E provey que lo tayl ques feya en Ciutat per XLVIII mil florins, fos reduit a XXX mil, segons era stat determenat e proveyt per lo gran consell. E altra part que fossen remoguuts del Consell aquells C homens, los quals novellament eren stats elets en consellers. E que los restants XVIII mil florins pagassen aquells qui los haien desposos. E mes avan provei, e ab si sen amana en Cicilia Mossen Joan Sancta Cilia, e Mossen Gaspert Sent Johan, cavallers.

Digmenge á XVI dagost a tres horas de la nit lo dit Senyor se reculli en la sua galea; e ell ab les altres galeas partiren de Mallorques e feren lur via per anar a Cicilia.

Per la seva banda, Álvaro Campaner y Fuertes tornà recopilar l'anterior relat en el *Cronicón Mayoricense* i n'afegí el següent resum traduït al castellà:¹⁸

Llegó de Barcelona con 7 galeras Martin, primogenito de Aragon y rey de Sicilia; acompañábanle varios magnates de aquel reino, Aragon y Cataluña. Entró en el Real Castillo por la puerta que daba al mar, y permaneció en él hasta el lunes 10 que salió por la misma puerta y se embarcó en su galera, saltando á tierra delante de la capilla de Santa Catalina, en la cual óró. Montó despues á caballo y, en compañía de los Jurados, de nobles y otras muchas gentes, se dirigió al huerto llamado de Vanni guanxo, dónde juró las Franquezas de Mallorca, pasando luégo por delante del Rey los gremios de la ciudad con sus pendones. Montó nuevamente á caballo, precediéndole el Jurado Ciudadano Juan Saflor que llevaba el Real Estandarte, en compañía de dos caballeros y dos ciudadanos, tambien á caballo. Iba el Rey bajo un pabellon ó palio de seda y oro, construido expresamente, cuyas varas llevaban doce caballeros y ciudadanos, y en esta disposición se volvió al Castillo Regio. Hizo gracia aquel día á los presos y les concedió la libertad, aunque los que lo estaban po deudas habían sido llevados ántes á otro lugar y exceptuó á Mos. Gaspar de San Juan, caballero, acusado de haber roto homenaje y sacramento. El mismo día y los dos siguientes se celebraron justas delante del Castillo Real con escudos redondo y largo, y hubo bailes de artesanos y de payeses.

Campaner continuà amb més informació.

El día 14 d'agost: El Rey Martin de Sicilia depuso al gobernador Roger de Moncada por sus deméritos; ordeno que la talla que se estaba cobrando en la Ciudad en cantidad de 49.000

18 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 144. S'ha respectat fidelment el text que aporta Campaner.

florines se redujera á 30.000, como lo había resuelto el Gran Consejo; removió de éste los cien consejeros recientemente elegidos, y dispuso le acompañasen á Sicilia Mos. Juan Santacilia y Mos. Gaspar San Juan, caballeros. Al día següent: Por Real disposición de esta fecha fue nombrado Lugarteniente interino Mos. Jorge de San Juan, quien desempeñó el cargo desde 6 de Setiembre á 19 de Noviembre del mismo año, en que fué repuesto Rogerio de Moncada. I el día 16: Domingo á tres horas de noche salió El Rey Martin con sus galeras y rumbo a Sicilia.

Com era habitual en semblants ocasions i molt més tractant-se de l'hereu de la Corona d'Aragó, a més de rei de Sicília, les autoritats procuraven fer els honors de la millor manera que es podia.

En aquest cas, foren citats els joglars de les viles per tal que acudissin a Ciutat i participassin de les festes organitzades per tal egregi visitant.¹⁹

El 22 de juny es comunicava a tots els batles que manassin comparèixer a Ciutat *certs bons hòmens ab cavalcadures bé ensellades e enfranades e arresades* i joglars. A tall d'exemple, de Robines hi anaren vint homes,²⁰ d'Alaró, deu homes,²¹ d'Esporles, sis homes,²² de Puigpunyent, quatre homes²³ i de Marratxí, dos homes.²⁴ És clar que el número estava en relació al nombre d'habitants.

En una carta del 8 d'agost Roger de Moncada, portantveu del rei Martí, adreçada als batles i jurats de les viles foranes manava que *los elets e los juglars de la isla entrassen en Ciutat per la festa de la venguda del senyor rey de Sicilia*.²⁵

El dia 17 d'agost de 1405, l'endemà d'haver partit el rei, la procuració reial pagava 15 sous i 10 diners a Leonard, corder, per dinou lliures de corda de cànem *per fer metre aquella e afegir a les cordes dels canelobres de fust qui pengen en la sala del castell reyal de la ciutat perque:s poguessin calar en la venguda del senyor rey de Sicilia*. També per posar una barra en el bastiment al capdavant de la dita sala per poder empaliar.²⁶

A Simó Pou, mestre fuster, el 5 de setembre li foren pagades 17 lliures i 10 diners per petges necessaris en algunes taules del castell reial, entre altres feines, que s'aparellaren per la vinguda del rei de Sicília *lo qual venint de Barchinona passà per Mallorca*.²⁷

En resum, l'estada del rei de Sicília va discórrer d'aquesta manera: arribà el dissabte dia 8 d'agost venint des de Barcelona amb set galeres. Entrà per la porta de la Mar però no va recórrer la ciutat sinó que directament accedí al castell reial on es va hostejar. El dilluns dia 10, per la mateixa porta sortí fins al moll on pujà a la seva galera que el va portar fins, ran de

19 ROSSELLÓ I VAQUER, R.; PARETS I SERRA, J.: *Notes per a la historia de la Música...*, III, p. 11.

20 ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Binissalem (Rubines a l'edat mitjana 1231-1516)*, Mallorca, 1998, p. 36.

21 ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Alaró en els segles XV-XVI*, Mallorca, 1996, p. 8.

22 ROSSELLÓ VAQUER, R.; ALBERTÍ ALBERTÍ, J.: *Història d'Esporles. Segles XIII-XVI*, Palma, 1996, p. 174.

23 BELTRAN PERELLÓ, M.E.; DEL VALLE GARCÍA, D.: "Participació de Puigpunyent en l'arribada de Martí de Sicília a Mallorca", *III Jornades d'Estudis Locals de Puigpunyent*, Puigpunyent, 2011, p. 9-22.

24 ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Notes històriques de Marratxí, segles XIII-XVI*, Mallorca, 1996, p. 36.

25 ARM, AGC 1, f. 79r.

26 ARM, RP 3.498, f. 51r.

27 ARM, RP 3.498, f. 51v.

costa, fins a la capella de Santa Catalina. Descendí de l'embarcació i entrà a la capella per resar. Després, sobre un cavall i acompanyat dels jurats i altra gent notable, es dirigí cap a l'hort d'en *Vanni Ganxo* on jurà les franquesses del regne i féu gràcia a alguns presoners per tal que restessin lliures. La comitiva, entre penons i l'estendard retornà al castell reial davant el qual tingueren lloc juntes amb escut rodó organitzades per la Universitat. El dimarts tornà a haver-hi juntes, amb escut llarg, i el dimecres altra volta amb escut rodó. El divendres dia 14 tingué una actuació de caire més polític suspenent, de manera temporal, en el càrrec de la governació Roger de Moncada pels seus demèrits. D'altra banda, va reduir el tall acordat per a la ciutat de 49.000 florins a 30.000. D'aquesta manera, la visita a més de protocol i cerimònies es manifestava també com un clar sentit d'exercici del poder reial.

El diumenge 16 d'agost les naus en què anaven Martí i els seus acompanyants salparen cap a Sicília a les tres de la matinada.

Carles, príncep de Viana (1421-1461)

Envers la figura del príncep de Viana s'ha escrit molt, en especial, la difícil relació amb el seu pare. Més poc s'ha anotat sobre la seva estada a Mallorca que va durar just uns set mesos, del 20 d'agost de 1459 fins al 26 de març de 1460.²⁸

Carles d'Aragó i d'Évreux, més conegut com a Carles de Viana, era fill de Joan II d'Aragó i de Blanca I de Navarra. A la mort de la seva mare el 1441 esdevingué rei titular de Navarra alhora que seguia essent l'hereu de la Corona d'Aragó.

Ben aviat esclataren desavinences entre pare i fill quan Joan decidí excloure'l de la successió navarresa per ell ser el rei i Carles sols rebria el títol de lloctinent del regne. Les relacions entre un i altre encara es farien més difícils a partir del nou casament de Joan (encara príncep) el 1447 amb Joana Enríquez.

Esclatà la guerra civil navarresa entre agramontesos, partidaris de Joan, i beaumontesos, partidaris de Carles. El 1451 s'enfrontaren a la batalla d'Oibar en la qual Carles (malgrat l'ajut de Joan II de Castella) fou derrotat, fet presoner i desheretat.

Una vegada alliberat, la madrastra Joana Enríquez, conspirà contra ell atès que volia desfer-se'n i que l'hereu fos el seu fill Ferran (futur Ferran II). Així i tot Carles aconseguí fugir i trobà aixopluc a Nàpols a la cort del seu oncle Alfons el Magnànim.

El 1458 morí el Magnànim sense descendència directa legítima i Joan, el germà, es convertí en el rei Joan II de la Corona d'Aragó. Mentrestant, concedí el títol de rei de Nàpols i Sicília a Carles que el refusà, ja que es considerava, i ho era legítimament, l'hereu de tot el conjunt de la Corona d'Aragó. Carles retornà a Navarra i de bell nou va ser empresonat el 1460.

Les Corts Catalanes, reunides a Lleida aquest mateix 1460 demanaren al rei alliberar el seu fill, cosa que succeí el 25 de febrer de 1461. El 23 de setembre següent Carles morí a

²⁸ Vegeu els treballs de: DAMETO, J.; MUT, V.; ALEMANY, J.: "De la venida del príncep D. Cárlos á Mallorca", *Historia General del Reino de Mallorca*, III, Palma, 1841, p. 422-429. URGELL HERNÁNDEZ, R.: "Algunas notas y documentos sobre el príncipe Carlos de Viana y Mallorca", *Mayurqa*, 21, Palma, 1985-1987, p. 167-179. MIRANDA MENACHO, V.: "La estancia del príncipe de Viana en Mallorca (1459-1469)", *Príncipe de Viana*, 235, Pamplona, 2005, p. 429-448. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep de Viana a Mallorca*, Felanitx, 2006. MIRANDA MENACHO, V.: "La ciudad de Mallorca recibe al príncipe de Viana en agosto de 1459", *Acoger, abastecer y financiar la corte. Las relaciones entre las cortes ibéricas y las sociedades urbanas a finales de la Edad Media*, Valencia, 2019, p. 89-103.

Barcelona víctima dels problemes de la seva salut tot i que la sospita popular insistia en un possible enverinament promogut per Joana Enríquez.

De fet, el príncep des de Nàpols s'havia instal·lat a Sicília i deixà les terres italianes per mandat del seu pare el qual preferia tenir el fill més prop i així controlar-lo millor. No hi ha dubte que les relacions entre pare i fill eren complicades.

De retorn, el 1459, Carles féu escala a Mallorca desembarcant al port d'Alcúdia per després dirigir-se cap a Inca i Ciutat.²⁹

L'organització del viatge va començar el gener. Això significava equipar les galeres i convocar la tripulació així com avisar al lloctinent de Mallorca a efectes de resoldre l'allotjament per al príncep i el seu seguici. La intenció era partir de Sicília el dia 20 d'abril però es va veure ajornada.

El 28 de maig el Gran i General Consell es reuní per tractar de la *venguda qui prestament sich sperave esser del príncep fill primogènit del molt alt senyor rey nostre*. Calia tenir en compte com hauria de ser la recepció, la festa, el pont i altres coses *e axí mateix les massions qui per açò se faran, de quals diners se pagaran*. S'acordà estudiar quina seria la via més idònia d'obtenir els diners *per via de tall o de compartiment o per altre via* i es nomenà una comissió encarregada d'arranjar dita vinguda que restaria integrada per Huc de Sant Joan, cavaller; Joan Berard i Lluc Oliver, ciutadans; Ponç des Laners i Francesc Prats, mercaders; Mateu Oliver, menestral, i dos síndics clavaris per la part forana. És a dir, una representació de tots els estaments.³⁰

Mentre seguien els preparatius per a l'acolliment del príncep, els jurats es reuniren el 8 d'agost per ultimar detalls. Galceran Gener, cavaller; Bonifaci Morro, doctor en decrets; Damià de Dameto, Pere Despi, Andreu Sunyer i Pere Andreu, jurats, i altres *volents provehir a la solennitat o festivitat faedora en la recepció del il·lustre senyor don Carlos, príncep de Viana, primogènit d'Aragó, de Sicília etc. e fill del molt alt senyor rey nostre ara beneventuradament regnant qui tot jorn s'espere a venir en lo present regna e altres coses daquen per honor del dit senyor príncep necessàries* acordaren que *sia fet hun pali de domesquí carmesí deius lo qual anàs lo dit senyor príncep e que après lo dit pali fos donat a la església de la Seu de la present Ciutat per servir a la festivitat de Corpore Christi e a totes altres proffessons faedores per la Ciutat*. A més del pal·li calia fer un present al dit príncep que comprendria el que segueix:

Primo que sian comprades onza canes, dos palms e mitg de domesquí carmesí de las quals sia fet lo dit pali ab lo qual lo dit senyor príncep sia reebut e acompanyat axí com se pertany per la dita ciutat fins al castell reyal.

Item que en lo pont de fusta de la ribera de la mar sia fet o acrescut hun pont de fusta e enramat de murta ab lo qual sia reebut lo dit senyor príncep e desembarcat.

Item que de nou sia fet e fabricat hun penó ab lo senyal reyal e de la ciutat an Johan Desí, trompeta de la dita ciutat.

29 MORRO, G.: *Mallorca a mitjan segle XV. El Sindicat i l'alçament forà*, Palma, 1997, p. 495.

30 ARM, AGC 7, f. 110r-110v. URGELL HERNÁNDEZ, R.: "Algunas notas y documentos...", p. 173-174. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep...*, p. 4. MIRANDA MENACHO, V.: "La ciudad de Mallorca recibe al príncipe de Viana...", p. 91-92. Aquesta autora situa la reunió el 18 de maig.

Item que sian fetes trenta entorxes e trenta lliures de cirjots nous de cere vermella.

Item més que sian comprats trenta perells de gallines e trenta perells de polls.

Item més sian comprades cent fogasses de formatge del dit regna.

Item més que sian comprats deu perells de paguos per lo dit present del dit senyor príncep.

També donaren facultat per comprar aquestes i altres coses necessàries pel dit present al jurat Andreu Sunyer. Això no obstant, indicaven que de tot el que es pagaria se n'havia d'informar als oïdors de comptes de la Universitat.³¹

El cerimonial de rebuda seria el propi de l'època. Així, quan Carles arribà el 20 d'agost les autoritats el varen rebre com ho mereixia el primogènit del rei. El pont de fusta, enramat de murta, servia de connexió entre la galera i terra ferma per després començar un recorregut per la ciutat baix el pal·li mentre les gents mostraven la seva joia per tan il·lustre visita. No ha quedat constància documental de si el recorregut, a manera de processó, el manà fins a la Seu ni si es va celebrar alguna cerimònia religiosa com solia fer-se en semblants ocasions en altres ciutats.

Molts anys després, Josep Maria Quadrado y Pau Piferrer, a partir del document original, deixaren escrita aquesta rebuda amb les següents paraules:³²

[...] púsole en tierra un ancho puente de madera enramado de mirto y salpicado de flores; precedíale un pendón nuevo ricamente bordado; palio magnífico de damasco carmesí, digno de ser regalado después a la catedral para las solemnidades del Corpus, le acogió bajo su sombra, alumbrándole delante y al rededor treinta cirios de cera encarnada y otras tantas antorchas por mano de altos funcionarios y escogidos representantes de la Ciudad. Hizosele un copioso y escogido presente de provisiones; celebráronse en su honor pomposas justas: nada la faltaba para considerarse ya rey sino poder y hasta libertad.

Al castell reial (l'Almudaina) cal pensar que s'oferí un àpat tot i que es desconeixen els detalls.

Pocs dies després, el 28 d'agost, la procuració reial pagava al mariner Joan de Perpinyà 50 lliures per haver tramès a Tortosa amb el seu llaüt n'Antoni Font amb l'encàrrec d'entregar unes cartes al rei donant compte de l'arribada del seu fill a terres mallorquines. No seria fins al 18 de març de 1460 quan n'Antoni Font cobraria 10 lliures per haver portat les cartes al rei *per la nova vinguda del senyor príncep an aquesta ciutat e illa de Mallorques*.

El dia 29 d'agost el rei remetia una missiva al lloctinent general de Mallorca en la que expressava la seva satisfacció *de la pràctica per vós servada en la recepció del príncep e que li sia stat liurat lo palau e castell nostre de aqueixa ciutat per a la habitació sua*. Afegia que avisaria a la procuració reial per tal que cada mes li passessin certa quantitat emperò *que per altra via alguna res li sia donat*. Efectivament, una altra carta del rei adreçada al procurador reial concretava *que de qualsevol pecúnies de nostra cort li doneu per a la despesa de son plat, tant com aquí aturarà lo dit príncep, dos-cents florins per mes. No és, emperò, intenció nostra que per via de demanda ne per servey, ne en altra manera altres*

31 ARM, EU 11, f. 157r-158r. ARM, AGC 7, f. 131r-132r. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Felanitx...*, p. 153. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep...*, p. 5.

32 PIFERRER, P.; QUADRADO, J.M.: *España, sus monumentos y artes...*, p. 276-278. També és esmentada a BOVER, J.M.: *Noticias histórico-topográficas...*, p. 374.

quantitats ne socorriments li sien donats. Joan II mostrava, una vegada, més el control que volia exercir sobre el seu fill alhora que la seva desconfiança.³³

El mateix dia 29 d'agost tornava reunir-se el Gran i General Consell per deliberar sobre la recepció feta al príncep *lo qual, per gràcia de Déu, és vingut e arribat en la present ciutat.* El tema a tractar era d'on pagarien les despeses ocasionades per l'estada de Carles. S'havien manllevat 300 lliures a Tomàs Tomàs, cavaller que s'havien de tornar el mes de setembre i havien servit, entre altres coses, per la confecció del pal·li de domasquí vermell sota el qual havia anat el príncep fins al castell reial en haver desembarcat a Mallorca. S'acordà pagar de la meitat del tall que corria en el moment, conegut com el tall d'en Francesc de Comelles. En aquesta reunió sortí a llum el ja esmentat pal·li el qual *és stat rescatat e haüt ab gran treball e giny dels uxers del dit senyor príncep los quals pretenien que era llur, so és, per vint e sinch florins d'or que'ls havem haüts donar. E lo dit palí és stat de la Seu, jatsia abans per nosaltres hi fos stat oferit quant se benehí per so que servescha a la festa de Corpore Christi e altres professons qui's fan cascun any en la present ciutat.*³⁴

Una visita com aquesta implicava a més del cerimonial de benvinguda, recepció i allotjament, l'entrega d'un donatiu al distingit visitant. Així en sessió del Gran i General Consell del 19 d'octubre els jurats exposaren que el príncep havia requerit la seva presència dient-los que ja havia gastat els seus diners i demanava el volguessin subvenir amb alguna quantitat de moneda. Els jurats li respongueren que no tenien potestat sense l'aprovació del Gran i General Consell.

A la sessió del Gran i General Consell del 30 d'octubre, tot i el desacord dels representants de la part forana els quals al·legaven que ja havien concedit un ajut, es determinà, malgrat tot, que el príncep rebria una donació de 1.200 lliures mallorquines de les quals la ciutat en pagaria 800 i la resta seria aportada per la part forana. Foren nomenades vuit persones, representant tots els estaments, que serien les encarregades de la recaptació d'aquestes quantitats.³⁵ La part forana, a més, per atendre el seguici del príncep va contribuir amb forment i palla per un import de 226 lliures, 3 sous i 10 diners.³⁶

Al príncep li semblà insuficient i demanà 2.400 lliures, el doble, per corre amb les seves necessitats. En una altra reunió del Gran i General Consell del 15 de novembre tracta aquesta qüestió atès que el príncep *fa e té gran masió e despesa e lo dit donatiu seria mínima cosa.* Després de negociacions els consellers accediren a l'augment tot i les dificultats econòmiques que patia el regne en el moment. Potser va primar *més principalment per fer servey al molt alt senyor rey del qual lo dit príncep és fill e primogènit.* Hi hauria de contribuir gairebé tothom, *tots los cavallers e altres del bras militar sens detracció dels D diners d'or. E tots los moneders e per semblants tots los altres franchs, pus sian persones layques e conjugats, los quals són tinguts no menys que los altres subvenir e servir al dit senyor príncep per so que pus fàcilment lo càrrech del dit donatiu sia per tots agualment suportat com lo dit regna e los singulars de aquell sian posats e deduhits en tanta e ten extrema*

33 ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep...*, p. 4-5.

34 ARM, AGC 7, f. 131r-132r. ARM, EU 11, f. 157r-158r. URGELL HERNÁNDEZ, R.: "Algunas notas y documentos...", p. 174-175. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep...*, p. 6.

35 ARM, AGC 7, f. 144r-144v. URGELL HERNÁNDEZ, R.: "Algunas notas y documentos...", p. 175-176.

36 MORRO, G.: *Mallorca a mitjan segle XV. El Sindicat i l'alçament forà*, Palma, 1997, p. 495.

*indigència e inòpia que tots los dits singulars, compresos los dits moneders e altres havents immunitat, en vides abastaran a suportar lo càrrech del dit donatiu.*³⁷

El 12 de gener de 1460, davant els jurats, comparegueren el notari Joan Falcó i el pintor Joan Rosató, tant en nom propi com en nom del mercader Francí de Mora, expressant que havien estat taxats pel donatiu promès per la ciutat al príncep Carles en el tall que corria en el moment i temien ser perjudicats atenent que també havien de contribuir en altres talls. Era una mostra de la reticència en haver de contribuir en un tall només per subvenir al príncep encara que *sien contents pagar en lo dit tall*. Demanaven es revisàs la seva contribució la qual cosa admeteren els jurats.³⁸

Carles havia demanat el castell reial i el castell de Bellver per al seu allotjament i del seu seguici. El rei hi estigué d'acord però més avant canvià d'opinió i això enutjà el príncep. Al final, s'instal·laren a l'Almudaina on s'hagueren de dur a terme obres i reformes.³⁹

Entre altres coses es varen haver de condicionar algunes estances com és ara adobar les menjadores i portes de l'estable, col·locar un escriptori i quatre posts a la paret en una cambra per als llibres del príncep, etc.⁴⁰ Les estances, a més, requerien mobiliari potser per estar en mal estat o, simplement, no n'hi havia.

Els mesos d'estada del príncep en terres mallorquines, com és obvi, ocasionaren despeses extraordinàries amb càrrec públic. Fins i tot, s'hagué de recórrer a la imposició d'un tall exclusivament *fet per lo donatiu fahador al molt excel·lent príncep, fill e primogènit del molt alt senyor rey*.⁴¹

En els llibres de *Dades del Reial Patrimoni*, conservats a l'Arxiu del Regne de Mallorca, consten de manera detallada les despeses que ocasionà l'estada del príncep de Viana a Mallorca. Entre elles:

El 26 de setembre es varen satisfer a Pere Ferrando, mestre fuster de les obres reials, 56 lliures i 10 diners *per fer de nou estanques e mangadores per los cavalls del dit senyor príncep. E en fer unes portes de nou en la païssa del dit castell e unes altres portes en lo portal de la casa del forn, e fer de nou un escriptori de fusta e fer en aquell quatre posts en la paret per tenir los llibres del dit sanyor príncep, e fer de nou una porta en una finestra del statge del assessor, e fer un consell de fusta devant la porta de la cambra del dit statge, e fer de nou set taules de menjar, entre grans e poques, e set banchs per a seura. E fer de nou set lits de posts de fusta ab banchs e adobar lo postis de la sala ha hon menga lo dit príncep*. Per dur a terme aquestes obres es varen haver de comprar *claus, frontisses, vibrons, armelles e correges de ferro, xabrons, taules de Vanèssia e taules de Nissa, claus, forrellats per les portes e altres coses necessàries a obs de la dita obre*. Igualment comptaven els *jornals de mestres e provisió de aquells*.⁴²

Com era acostumat any rere any en la festivitat de Tots Sants la procuració reial pagava un

37 ARM, AGC 7, f. 149r-149v. URGELL HERNÁNDEZ, R.: "Algunas notas y documentos...", p. 176. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep...*, p. 7.

38 ARM, EU 12, f. 2r. URGELL HERNÁNDEZ, R.: "Algunas notas y documentos...", p. 176-177. BARCELÓ CRESPI, M.: "Més sobre l'impost del tall (1450-1521)", *Randa*, 29, 1991, p. 192-194.

39 MIRANDA MENACHO, V.: "La ciudad de Mallorca recibe...", p. 96-98.

40 ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Felanitx...*, p. 153.

41 ARM, EU 11, f. 167v, 173r-173v i 174r.

42 ARM, RP 3.559, f. 51r. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 212-213.

ofici així com els ciris amb senyal reial que cremaven davant la tomba del rei Jaume II, de bona memòria, a la Seu. El 3 de novembre de 1459 consta que la quantitat pagada fou 6 lliures, 3 sous i 2 diners que incloïa, també, alguna almoïna a hospitals i alguna caritat a canonges i preveres beneficiats en la dita Seu per absolució general que feren sobre la tomba per consideració del príncep Carles *qui lo dit die de Tots Sants personalment estigué en lo dit ofici*.⁴³

Altre cop era el fuster Pere Ferrando qui el 7 de novembre seria perceptor d'11 lliures, 5 sous i 8 diners *per fer encerats a la finestra de la libreria del senyor príncep del dit castell de la dita ciutat e per reparar e adobar lo pont de fusta de la entrada del dit castell de Bellver*.⁴⁴ El pas per la renaixentista cort napolitana del Magnànim sens dubte influí perquè el príncep fos home que valoràs els llibres. En posseïa un considerable nombre que requeria un lloc on col·locar-los i per això es confeccionà un escriptori de fusta i es disposaren quatre prestatges a la paret.

El 17 de novembre s'abonaven 5 lliures i 18 sous a Joan Bartomeu, mercader, per nou estores d'Urxeta a raó de 13 sous la peça les quals s'havien comprat a *ops de la cambre del il·lustre don Carles, primogènit e fill del molt alt senyor rey, ara benaventuradament regnant, lo qual posa en lo castell real de la present ciutat*. I eren compresos 12 diners que foren entregats a un bastaix per port de les dites estores fins al a l'Almudaina.⁴⁵

Tres dies després, el dia 20, Pere Durròç, comptador de don Carles, rebia 521 lliures i 5 sous degudes al príncep *per la provisió de la casa o del seu plat de tres meses qui comensaren a XXVIII de agost del any present e damunt dit MCCCCLVIII e finaren o finaran a XXVIII del present mes de noembre*. Havien de ser 200 florins mensuals segons manament del rei en una carta datada a Sogorb el 29 d'agost. L'equivalència de 200 florins a lliures mallorquines varen ser 173 lliures i 15 sous.⁴⁶

A finals d'any, entre el 17 i el 20 de desembre el lloctinent, el procurador i altra gent anaren fins a Alcúdia per observar sobre el terreny una nau genovesa arribada a aquell port a causa del mal temps *e en la qual anada fou lo il·lustre don Carlos, fill e primogènit del dit senyor rey*. El 21 de gener de 1460, el procurador reial passava comptes de les despeses ocasionades en menjar, beure i lloguer de bèsties durant els quatre dies. Tot plegat ascendí a 27 lliures, 3 sous i 6 diners.⁴⁷

Dia 11 de febrer, es lliuraven 521 lliures i 5 sous a Pere Durròs per la provisió de casa o del seu plat corresponents als tres mesos compresos entre el 29 de novembre de 1459 al 28 de febrer de 1460.⁴⁸

El dia 24 de març, de bell nou, Pere Durròs era perceptor de 173 lliures i 15 sous per la provisió de casa o del seu plat però en aquest cas només pertocaven a un mes, del 29 de febrer al 28 de març. D'altra banda, en Durròs donava el consentiment per pagar 67 lliures i 17 sous a Pere Seguí, carnisser, per carns; 36 lliures i 3 sous a Pere Mora, mercader, per tres bótes de vi; 66 lliures a Andreu Boronat per dues càrregues de cera; 80 lliures a Goterris de la Serna, forner, per vuitanta quarteres de blat. Tot comprat per atendre les necessitats del príncep i dels seus acompanyants.⁴⁹

43 ARM, RP 3.559, f. 79v-80r.

44 ARM, RP 3.559, f. 51v.

45 ARM, RP 3.559, f. 80r. CAMPANER Y FUERTES, À.: *Cronicón...*, p. 213.

46 ARM, RP 3.559, f. 87v. CAMPANER Y FUERTES, À.: *Cronicón...*, p. 213.

47 ARM, RP 3561, f. 49v i 81v.

48 ARM, RP 3.559, f. 87v.

49 ARM, RP 3.559, f. 87v. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep...*, p. 9. CAMPANER Y FUERTES, À.: *Cronicón...*, p. 213.

El príncep tenia fama de portar un nivell de vida alt, luxós, i gairebé sempre va viure endeutat fins al punt d'haver d'empenyorar joies i béns o demanar préstecs. Vivia per damunt de les seves possibilitats econòmiques. En els mesos de febrer i març de 1460 reconeixia deure certes quantitats a mallorquins que prometia pagar-les en el proper estiu.⁵⁰

A Tomàs Tomàs, cavaller: 200 florins d'or.

A Pau Sureda, cavaller: 100 lliures. Més altres 500 lliures.

A Pau Pardo: 500 lliures.

A Francesc Prats, draper: 682 lliures.

A Antoni de Verí, mercader: 136 lliures, 17 sous i 6 diners.

A Nicolau Meroles, frare dominic: 25 florins d'or.

Els actes lúdics en honor de tan il·lustre personatge solien manifestar-se, preferentment, en tornejos o justes. A tall d'exemple, el dissabte 15 de setembre els jurats prestaren a Arnau Moix i a Jordi Sureda, ciutadans, trenta llances noves que eren a la Casa dels Comptes per a justar *de demà a VIII jorns, com sían taulagers per honor e servey del molt illustre senyor infant primogènit d'en Johan, fill del senyor rey en Johan, qui és en lo present regne*. Els taulagers prometeren retornar-les de seguida que fossin requerides o, en tot cas, tornar-ne de consemblants.⁵¹

Durant els mesos que estigué a Mallorca, el príncep mantingué contactes epistolars, a més d'alguna ambaixada, amb el seu pare amb l'ànim d'arribar a una entesa entre les dues parts que es concretaria en la Concòrdia de Barcelona (26 de gener de 1460). L'eix central girava entorn, sobretot, del conflicte en el regne de Navarra. Igualment, a Mallorca estant, sostingué relacions amb aliats i amics de regnes estrangers tant amb el rei Alfons V de Portugal com amb l'emperador Frederic III o el rei Enric IV de Castella. També féu molts nomenaments, entre ells d'alguns mallorquins, com cambrer, capellà, confessor, secretari, escrivà, etc.⁵²

Molt s'ha especulat sobre si el príncep va estar al castell de Santueri (Felanitx) i si tingué una relació amb una felanitxera. Ara per ara, tot queda en especulacions.⁵³

El dia 6 de març de 1460 els jurats de Mallorca reberen la notícia de part del monarca que el príncep havia de partir, cosa que féu el dia 26 en la galera de Pau Sureda acompanyada d'altres cinc embarcacions.

Un dia abans d'embarcar-se, el príncep reconeixia tenir en depòsit uns llibres del capítol de la Seu que prometia restituir-los en el termini d'un any o, si obtenia el beneplàcit del papa, en disposaria més temps o, fins i tot, quedar-se'ls pagant el seu valor estimat en 120 florins d'Aragó. De tot plegat, en resultà un acte solemne actuant de fiança Perot Pardo, cavaller. El príncep signà l'acta en presència del notari Pere Litrà davant l'altar major de la catedral, hora de vespres, i actuaren de testimonis Miquel Sa Brugada, doctor en decrets, i Francesc

50 MIRANDA MENACHO, V.: "La estancia del príncipe de Viana ...", p. 447.

51 ARM, EU 11, f. 153r. ALOMAR CANYELLES, A.I.: *L'armament i la defensa a la Mallorca medieval. Terminologia*, Palma, 1995, p. 488.

52 MIRANDA MENACHO, V.: "La estancia del príncipe de Viana ...", p. 432-439, 444-445 i 448.

53 Ramon Rosselló Vaquer el 1980 va publicar una nota al setmanari *Felanitx* número 2.203 en la que es plantejava aquesta qüestió sense poder donar una resposta convincent. En el seu llibre *Noticiari de Felanitx* no consta cap dada al respecte.

Burgues, cavaller. Es tractava dels llibres de la *Summa* de Sant Tomàs que els canonges de la Seu tenien per deixa del bisbe Joan Garcia que fou confessor d'Alfons el Magnànim. El que se'n féu, dels llibres, queda en una incògnita tot i que consten escripturats en l'inventari de béns que seguí a la mort del príncep el 1461.⁵⁴

S'ha de concloure que les institucions oferiren una bona rebuda i estada al príncep de Viana. Les autoritats en tot moment estaren disposades a contentar-lo.⁵⁵

Alfons el Magnànim (1396-1458), rei de la Corona d'Aragó

El 4 de març de 1415 arribà a Mallorca l'infant Alfons, fill primogènit del rei Ferran, amb la seva muller. Es tracta del futur Alfons el Magnànim que només comptava amb dinou anys. Es desconeix si hi desembarcà, ni quin temps hi va estar ni quines festes es feren.⁵⁶

L'any 1419 el rei Alfons, amb motiu de les guerres que es lliuraven a Itàlia sobretot amb el rei Lluís de França contra Nàpols, per socórrer a la reina de Nàpols anà amb la seva esquadra a Sicília, Sardenya i Nàpols. Mallorca aportà provisions. El rei fou rebut amb totes les demostracions que requeria la fidelitat mallorquina. S'hi apuntaren molts mallorquins. El 27 d'agost el rei partí cap al Grau d'Oropesa. L'expedició es retardà per diversos incidents.⁵⁷

El 1420 Alfons el Magnànim va dur a terme una expedició contra Còrsega i Sardenya. El dia 16 de maig, el governador i els jurats s'adreçaven als batles de la part forana comunicant-los l'acord que havien concertat de fer festa solemne per la vinguda del monarca a l'illa amb les seves galeres armades. Els manaven avisar als joglars de les seves parròquies perquè anessin a Ciutat a tocar música cobrant el salari acostumat que abonarien els jurats. En cas de no acudir-hi, haurien de pagar la infracció amb els seus béns.⁵⁸

Entre el 19 de maig i el 6 de juny l'esquadra féu escala a Mallorca i els tres dies següents a Menorca. Com a nota curiosa feien costat al monarca tot un seguici de poetes entre els quals cal esmentar Ausiàs March, molt jove, així com Jordi de Sant Jordi, Andreu Febrer, Lluís de Vila-rasa a més de dos castellans com eren Juan de Valtierra i Pedro de Santa Fe.⁵⁹

Álvaro Campaner afegeix que així mateix pujà fins al castell de Bellver. Indica, també, que es varen fer unes gramalles *para aquellos magistrades con ocasión de la venida á Mallorca del Rey Alfonso V*.⁶⁰ Sens dubte, calia rebre el rei amb la indumentària que pertocava.

54 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 173-174. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *L'estada del príncep...*, p. 173-174.

55 Així i tot hi ha autors que opinen el contrari. ZURITA, J.: *Anales de Aragón*, Libre XVI, Ed. A. Canellas-López, 7, Zaragoza, 1988, p. 238. DESDEVISES DU DEZERT, G.: *Don Carlos d'Aragon, Prince de Viane. Étude sur l'Espagne du Nord au XVe siècle*, Paris, 1889, p. 309. Un i altre citats a MIRANDA MENACHO, V.: "La estancia del príncipe...", p. 430.

56 La dada que aporta Campaner s'ha de prendre amb molta precaució perquè el matrimoni d'Alfons amb la seva cosina Maria de Castella va ser el 12 de juny a la catedral de València CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 152. PASCUAL, B.: *Misceláneas*, XIII, Palma, sense data, p. 53. ARM, Còdex, 135.

57 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, Palma, 2007, p. 152-153.

58 ARM, EU 3, f. 241r. ROSSELLÓ VAQUER, R.: *Noticiari de Felanitx...*, p. 112. ROSSELLÓ I VAQUER, R.; PARETS I SERRA, J.: *Notes per a la Història de la Música...*, III, p. 144.

59 ENSENYAT PUJOL, G.: *Història de la literatura catalana a Mallorca a l'edat Mitjana*, Palma, 2001, p. 98.

60 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 210.

Entre el 31 de maig i el 6 de juny de 1432 de bell nou visità Mallorca on arribà amb vint-i-una galeres camí d'Itàlia. Durant aquests dies, dedicà el temps a *reformat varios puntos de la mal recibida concòrdia del año anterior sobre reducción de censos*.⁶¹

Joan, infant d'Aragó (1398-1479)

Qui amb el temps es convertiria en el rei Joan II de la Corona d'Aragó, abans de ser coronat com a tal va fer breus estades a Mallorca, sempre de pas. Com a monarca mai la visità.

Joan, era fill de Ferran I, el d'Antequera, i d'Elionor d'Albuquerque. Maridà en primeres núpcies amb Blanca I de Navarra (1420) i en segones amb Joana Enríquez i Fernández de Córdoba (1444). Fou el pare del rei Ferran el Catòlic.

L'octubre de 1414 passà per Mallorca amb la seva esquadra, camí de Sicília.⁶²

Algunes despeses enregistrades en els llibres de *Dades* del Reial Patrimoni assabenten que el 1414 l'infant es trobava a Mallorca. El dia 13 de desembre, el procurador reial pagava 22 lliures i 10 sous a en Perpinyà Forsor (?), patró d'un llaüt armat amb el qual es dirigí de Mallorca a València on es trobava el rei Alfons. Dit Perpinyà havia tramès algunes missives informant que l'infant Joan amb el seu estol era al port de Portopí amb intenció de continuar cap a Sicília.⁶³

El 26 d'abril de 1415 altre cop el procurador reial lliurava 22 lliures i 10 sous a Guillem des Lor, mercader valencià, i a Bartomeu Palau d'Eivissa, patró d'un rampí de vint remes, els quals anaren de la ciutat de Mallorca a València per informar a Ferran d'Antequera que l'infant Joan havia arribat sa amb tot el seu estol a Palerm cosa que havien sabut per una nau vinguda de Sicília.⁶⁴

El 14 de març de 1415 (?) es lliuraven 15 sous a Nicolau Oliver, portador de lletres, qui per manament del regent de la governació es desplaçà a Alcúdia a informar el batle que si recalaven al seu port tres navilis els quals *per forma de temps* s'haurien desviat de l'estol de l'infant Joan, el mateix batle hi anàs amb un llaüt i notificàs als patrons que el rei amb vuit naus havia arribat al port de Portopí manant, de part del monarca, que fessin la via de Capdepera i que allà *levassen ayguada* i l'esperassin.⁶⁵

Una altra despesa pervinguda pel pas de l'infant Joan per Mallorca fou de 10 sous que es lliuraren a Nicolau Oliver i a Bartomeu Bassa, portadors de lletres, els quals per un manament que l'infant Joan va fer al procurador reial anaren a Alcúdia i Artà per tal que els batles d'aquests pobles informessin si des de les talaies s'havien vist en aquelles mars quatre naus que, per mal temps, *se eren esberrades* de l'estol de l'infant Joan en el seu trajecte cap a Sicília. En el cas que fos així, s'havia de comunicar-los que prenguessin aiguada i es dirigessin cap a Capdepera on s'intentaria el replec.⁶⁶

61 PIFERRER, P.; QUADRADO, J.M.: *España, sus monumentos y artes...*, p. 249. Aquests autors, per error, indiquen que era la segona vegada que el monarca arribava a l'illa.

62 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 151.

63 ARM, RP 3.510, f. 107r.

64 ARM, RP 3.510, f. 108r.

65 ARM, RP 3.510, f. 109r.

66 ARM, RP 3.510, f. 114r.

Ara per ara es desconeix, per la documentació mallorquina, si l'infant entrà a la ciutat o si va romandre al vaixell. Tampoc sabem si s'organitzaren actes festius per honorar-lo. Això no obstant, Maria Mercè Costa pogué documentar que l'infant havia arribat el dilluns dia 11 de març a la nit amb nou naus. Les gents se n'alegraren i li feren presents de ballestes i confits. L'estol deixà Mallorca tres dies després.⁶⁷

Tornà el 1434.⁶⁸ El 5 (?) de maig els jurats donaven compte d'haver rebut una carta de la reina Maria, muller del Magnànim, comunicant que el seu cunyat Joan, duc de Gandia i comte de Dénia, havia de partir de València per dirigir-se a Sicília i ajudar al rei Alfons, i que faria escala a Mallorca. Demanava que se li fessin els honors que li pertocaven.

Els jurats convocaren diverses persones per tal de decidir com hauria de ser la recepció suscitant-se certa polèmica. El motiu venia dat envers si tractar-lo com a germà del rei amb els títols que ostentava o com a rei de Navarra atès que es titulava d'aquesta manera quan ho havia estat la seva primera esposa tot i que ell havia forçat amb tota casta d'intrigues també la seva coronació. Després de llarg debat, es decidí que fos rebut com a germà del rei.

Entre altres detalls li farien un pont de fusta a mitjan lloc del moll de pedra, bo, fort i ample i de dues canes i mitja o tres de llarg. Dit pont tendria grans arrambadors i estaria ben enramat de rames verdes. Es remarcava que quan Joan entràs a les mars de Portopí li fossin tramesos dos notables homes de part dels jurats per convidar-lo a prendre terra en el pont que li havien preparat i que els jurats convocassin a honorables homes de qualsevol estament i els caps dels oficis per acompanyar-los, a cavall i a peu, a rebre l'infant i després marxar plegats fins a la Seu i al castell reial. Els jurats elegiren per anar a cercar el germà del rei Huc de Sant Joan i Pere Descatlar, cavallers. També elegiren els mestres que haurien d'obrar el pont que foren Marc d'Espí i Pere de Térmens.⁶⁹

Demanà donatius als mallorquins a l'igual que ho havien fet els seus germans quan passaren per l'illa.⁷⁰

Ja com a rei de Navarra (des de 1425) pel seu matrimoni amb Blanca I, tornà trepitjar terra mallorquina. Va ser el 1441 de camí cap a Sicília on anava, de manera urgent, per explicar els fets de Castella al seu germà el Magnànim. Cal recordar que els anomenats infants d'Aragó (els fills de Ferran d'Antequera) tenien grans interessos econòmics i polítics en el regne de Castella per la seva condició, també, d'infants castellans. La procuració reial, en concepte d'ajut, va pagar a Jaume Garriga 120 quintars de bescurit a petició del rei de Navarra i alhora lloctinent general del rei d'Aragó els quals eren necessaris durant el viatge.⁷¹

67 COSTA, M.M.: "El viatge de l'infant Joan (futur Joan II) a Sicília (1415)", *La Corona d'Aragona in Italia (secc. XIII-XVIII): 2. Presenza ed espansione della Corona d'Aragona in Italia (secc. XIII-XV)*, XIV Congresso di Storia della Corona d'Aragona, III, Sassari, 1996, p. 287-302.

68 BOVER, J.M.: *Noticias histórico-topográficas...*, p. 373.

69 ADM, MSL 353, f. 34r-34v. Vull agrair la referència a Victòria Burguera Puigserver.

70 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 156. PIFERRER, P.; QUADRADO, J.M.: *España, sus monumentos y artes...*, p. 249.

71 ARM, RP 3.526, f. 87r.

Altres

Infant Pere d'Aragó

El dissabte dia 31 d'agost de 1381 l'infant Pere, de l'orde de Sant Francesc, arribà a Ciutat i s'allotjà al palau del bisbe.⁷² Pel setembre arribà a Alcúdia i els jurats pollencins li enviaren com a present pollastres, perdius i préssecs.⁷³

Qui era aquest infant? Per cronologia podria tractar-se d'un fill de Pere el Cerimoniós i de la seva primera muller Maria de Navarra nascut el 1347.

Maria de Sicília (1363-1401)

El 18 d'agost de 1384 la reina de Sicília, filla de Frederic el Simple i de Constança d'Aragó (filla de Pere el Cerimoniós), passà per Mallorca.⁷⁴ Quan morí el seu pare era molt nina i assumí la regència Artal d'Alagó. El 1379, per orde del seu avi, el Cerimoniós, es traslladà a Barcelona per tal que la seva tia Elionor l'educàs. El 1391 va contreure matrimoni, prèvia dispensa papal, amb Martí el Jove (fill de Martí I i de Maria de Luna), igualment nét de Pere el Cerimoniós.

Maria de Sicília tornà passar per Mallorca acompanyada del seu marit i del seu sogre. El 20 de febrer de 1392 arribà al moll de la ciutat de Mallorca l'infant Martí (germà de Joan I i futur rei Martí l'Humà), duc de Cervera i de Montblanc, amb dotze galeres ben armades, de pas cap a Sicília en companyia del rei i reina de Sicília, fill i nora de dit infant. Els acompanyaven molts magnats, cavallers i dames. El dijous dia 22 salparen les galeres en direcció a Menorca.⁷⁵

Diversos autors (singularment decimonònics) han fet referència a aquest fet sempre, això sí, recurrent a la informació facilitada per Salzet. Ara bé, no deixa de ser curiós que entre un i altre les dades no són coincidents del tot. D'una banda, Villanueva esmenta que foren onze galeres.⁷⁶ D'altra banda, en un recull de dades històriques sense citar l'autor es pot llegir: *El infante Martín, duque de Sensavia y de Montalvo, hermano del rey Juan II de Aragón, llegó á esta ciudad viniendo de Cataluña el día 10 de Enero. Vino con él su hijo Martín, rey de Sicilia, con la reina su consorte, y el día 23 por la tarde se embarcaron para Menorca.*⁷⁷ De seguida es detecta l'error a l'hora de mencionar el rei atès que hauria de dir Joan I.

Entre els actes lúdics convocats es va treure l'estendard de la casa de la juraria i es féu processó semblant a la del dia de Sant Silvestre i Santa Coloma *e aquell jorn matex e lo sendemà foren fets balls e lo digmenge següent juntes en lo Born per part dels honrats jurats.*⁷⁸

72 VILLANUEVA, J. DE: *Viage literario por las iglesias...*, p. 219. Reproduint el text del noticiari Salzet. ARM, Còdex 134, Miscel·lànies Pascual, XII, p. 346. El recopilador indica que no se sap de quin regne era aquest infant Pere. Data l'arribada el dia 21.

73 MAYOL I LLOMART, A.: *La festa a...*, p. 219.

74 VILLANUEVA, J. DE: *Viage literario por las iglesias...*, p. 221. Campaner apunta que vingué en una preciosa nau castellana però indica que fou el dia 16. CAMPANER Y FUERTES, Á: *Cronicón...*, p. 75.

75 CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 79.

76 VILLANUEVA, J. DE: *Viage literario por las iglesias...*, p. 225

77 *Noticias histórico-topográficas de la isla de Mallorca*, Palma, 1864, p. 366.

78 ROSSELLÓ I VAQUER, R.; PARETS I SERRA, J.: *Notes per a la Història de la Música...*, I, p. 141. Aquests autors,

Infant de Navarra (1378-1413)

Una vegada més és Álvaro Campaner qui assabenta, sense oferir-ne el nom ni gaire detalls, que el 29 de juliol de 1399 arribaren dues galeres armades, en les que vingué el germà bastard del rei de Navarra, amb molta gent per unir-se a l'Armada Santa.⁷⁹ El monarca navarrès del moment era Carles III el Noble de la dinastia d'Évreux. El seu pare Carles II havia tengut un fill fora de matrimoni amb Catalina de Lizao: Leonel, vescomte de Muruzábal. Potser es tracti d'aquesta persona la que recalà a Mallorca.

Infant Enric d'Aragó i d'Alburquerque (1400-1445)

Fill de Ferran d'Antequera i d'Elionor d'Alburquerque, germà d'Alfons el Magnànim i de Joan II.

A principis de l'any 1434 féu escala a la ciutat de Mallorca. La procuració reial pagà 72 lliures a Jaume Garriga que preparà seixanta quintars de bescuit per a la comitiva del dit infant. La despesa contemplava la compra de seixanta quarteres de forment, les moltures i l'elaboració.⁸⁰

Blanca, reina de Sicília i de Navarra (1385-1441)

Es tracta de la segona esposa de Martí el Jove, rei de Sicília. El 30 de setembre de 1402 arribà al port de Mallorca en sis galeres al capdavant de les quals hi havia l'almirall Bernat de Cabrera, Blanca de Navarra, filla de Carles III i d'Elionor de Castella, la qual anava a reunir-se amb el seu espòs que es trobava en terres sicilianes.⁸¹ Uns mesos abans s'havia concertat el matrimoni i celebrat per poders. Val a dir que Blanca, una vegada vídua, tornaria i seria reina de Navarra succeint al seu pare.

Infant Pere d'Aragó i d'Alburquerque (1405-1438)

Quan la documentació no dóna indicis de parentiu sovint pot resultar complicat identificar de qui es tracta de manera encertada. Ara bé, en aquest cas, tot indueix a pensar que es tracta d'un fill de Ferran d'Antequera i d'Elionor d'Alburquerque i, alhora, germà dels reis Alfons el Magnànim i Joan II Sense Fe. Entre altres empreses militars va participar en les primeres campanyes de la conquesta de Nàpols fent costat al seu germà el rei Alfons.

Unes poques dades contingudes en un llibre de Reial Patrimoni informen del seu pas per Mallorca l'any 1426. El 17 d'agost es va proporcionar material necessari per a certa artilleria que demanava l'infant Pere pel seu passatge que feia, per orde del rei, a Barbaria. A tal efecte es pagaren 8 lliures i 10 sous a Francesc Gisset (?), botiguer, pel preu de vuit fustes de vet i sis xebrons. L'infant restava al moll amb les seves galeres armades.⁸² El dia 2 d'octubre es pagaren 109 lliures, 8 sous i 4 diners a Joan d'Hijar, patró de galera el qual de manament del rei havia d'anar de manera urgent a l'Alguer on es trobava l'infant i manar-lo a Mallorca, juntament amb la galera de Galceran de Monsoriu. La quantitat abans indicada s'havia bestret per adquirir a la plaça del moll 110 quarteres de blat sicilià que a raó de 16 sous la quartera el cost pujà 88 lliures; la despesa de la molta, a raó de 14 diners la quartera ascendí a 6 lliures, 8 sous i 4 diners; i l'elaboració de 100 quintars de bescuit, a

citant a Salzet, situen les festes de benvinguda als reis el dia 27 de març de 1397.

⁷⁹ CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 85 i 130.

⁸⁰ ARM, RP 3.515, f. 83v.

⁸¹ CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 142.

⁸² ARM, RP 3.518, f. 82v. PIFERRER, P.; QUADRADO, J.M.: *España, sus monumentos y artes...*, p. 249.

3 diners, 15 lliures.⁸³ Igualment es pagaren 1 lliura i 10 sous a tres homes que per orde de l'infant anaren als ports de l'illa per avisar que ningú gosàs eixir de Mallorca sense llicència del governador per tal que no fos sabut quina era la direcció que emprendria l'estol de Pere.⁸⁴ Alhora, es pagaren a Joan Nadal, cortiner, per unes cortines de tafetà verd per adornar les cambres del castell reial on s'havia d'allotjar l'infant. És a dir, sis peces de tafetà verd, a raó de 5 lliures i 10 sous la peça sumant 4 lliures i 10 sous; per cordes, anelles, cintes, etc, 9 lliures i 10 sous. En total, 47 lliures.

El procurador reial encarregà que l'infant fos rebut com si es tractàs del mateix monarca.⁸⁵

Joana, reina de Nàpols (1479 ? - 1518)

El dia 11 de març de 1502 es va saber que la reina de Nàpols, que es trobava a Sicília, havia de passar per Mallorca i es comentava que quan arribà a Palerm *li feren pont e aquell enremaren de murta e ab gran honre e cavalcada la aportaren en la posada que la ciutat li havia aparellada. E allí li foren fets molts presents de moltes coses. E per quant és reyna y neboda del rey nostre senyor, és mester que sie rebude ab aquella honre e sirimònie que li pertany e encare que li sien donades e fet present de algunes coses. Es considerà que fos rebuda amb l'honra i la cerimònia que li pertanyia i, a més, li fossin fets alguns presents. Calia veure la manera en què els mallorquins podien contribuir a fer-li una bona rebuda així com la quantitat de diners que hi podien gastar. Es tractava de no ser menys que els sicilians.*⁸⁶

Es tracta de Joana, casada amb Ferran II de Nàpols. Dita Joana era filla d'una germana de Ferran el Catòlic, també de nom Josana que maridà amb Ferran I de Nàpols, fill natural d'Alfons el Magnànim. L'endogàmia familiar és ben palesa.

Uns darrers mots

La situació geogràfica de Mallorca esdevenia un punt d'escala entre les terres peninsulars ibèriques i les italianes. Els interessos de la Corona d'Aragó a la Mediterrània, i a Itàlia en particular, eren ben manifestos. Per diferents motius, alguns membres de la família reial en el seu anar i venir amb les naus solcant les aigües de la Mediterrània paraven a Mallorca.

Un cas a part és l'estada del rei Joan I que arribà a l'illa fugint d'una epidèmia que assotava Catalunya.

Tot plegat suposava l'organització d'actes festius per complimentar els il·lustres visitants però alhora sucoses despeses a càrrec de l'erari públic. Mentre, els avantatges i beneficis eren més aviat minsos.

⁸³ ARM, RP 3.518, f. 83r.

⁸⁴ ARM, RP 3.518, f. 84r. CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 210.

⁸⁵ CAMPANER Y FUERTES, Á.: *Cronicón...*, p. 210.

⁸⁶ FAJARNÉS, E.: "Curiosidades históricas", *BSAL*, VII, 1898, p. 151.

